

Bài 21

ÔN TẬP CHƯƠNG IV
(1 tiết)

I - Mục tiêu bài học

1. Về kiến thức

Giúp cho HS nắm vững :

- Những kiến thức cơ bản về lịch sử Việt Nam ở thế kỉ XV đầu thế kỉ XVI – thời Lê sơ.
- Những thành tựu trong lĩnh vực xây dựng (kinh tế, chính trị, văn hoá, giáo dục) và bảo vệ đất nước (chống xâm lược và đô hộ của nước ngoài).
- Những nét chính về tình hình xã hội, đời sống nhân dân dưới thời Lê sơ.

2. Về tư tưởng

Củng cố tinh thần yêu nước, tự hào và tự cường dân tộc cho HS.

3. Về kĩ năng

Giúp HS biết sử dụng bản đồ ; so sánh, đối chiếu các sự kiện lịch sử, hệ thống các sự kiện lịch sử để rút ra nhận xét.

II - Thiết bị, tài liệu cần cho bài giảng

- Lược đồ lãnh thổ Đại Việt thời Lê sơ.
- Lược đồ các cuộc kháng chiến chống xâm lược và đô hộ của nhà Minh.
- Sơ đồ tổ chức bộ máy nhà nước thời Trần và thời Lê sơ.
- Một số tranh ảnh về các công trình nghệ thuật, nhân vật lịch sử thời Lê sơ.

III - Gợi ý thực hiện bài giảng

1. GV giới thiệu khái quát nội dung đã học ở chương IV.

2. Sau khi giới thiệu xong, GV hướng dẫn HS trả lời các câu hỏi ở bài ôn tập chương IV trong SGK, trang 104.

- *Câu hỏi 1*, HS cần nêu rõ bộ máy nhà nước thời Lê Thánh Tông đã hoàn chỉnh, chặt chẽ hơn bộ máy nhà nước thời Lý – Trần, thể hiện qua ba khía cạnh : tổ chức bộ máy nhà nước trung ương ; hệ thống các đơn vị hành chính từ lộ, phủ hay thừa tuyên đến phủ, huyện, xã ; cách đào tạo tuyển chọn quan lại. GV hướng dẫn HS nêu được ý sau : thời vua Lê Thánh Tông, một số cơ quan cùng chức quan cao cấp nhất và trung gian được bãi bỏ, tăng cường được tính tập quyền (tức mọi quyền lực đều tập trung vào tay hoàng đế, triều đình ; hạn chế được tính phân tán, cục bộ địa phương). Hệ thống thanh tra, giám sát hoạt động của quan lại được tăng cường từ trung ương đến tận đơn vị xã. Các đơn vị hành chính được tổ chức chặt chẽ hơn, đặc biệt là cấp thừa tuyên và cấp xã. Nhà nước thời vua Lê Thánh Tông lấy phương thức học tập, thi cử làm phương thức chủ yếu, đồng thời là nguyên tắc để tuyển lựa, bổ dụng quan lại (tức là phải có học, thi đỗ, có bằng cấp mới được nhà nước bổ dụng làm quan).

- *Câu hỏi 2*, đặc điểm của nhà nước Lý – Trần là nhà nước quân chủ quý tộc (GV nhắc qua bài cũ để HS nhớ lại thời Lý – Trần thực hiện nguyên tắc – muốn được bổ dụng làm quan thì trước hết phải xuất thân từ đẳng cấp quý tộc), còn nhà nước thời Lê sơ là nhà nước quân chủ quan liêu chuyên chế.

– *Câu hỏi 3*, GV hướng dẫn để HS thấy được điểm giống nhau giữa luật pháp Lý – Trần và Lê sơ là cùng bảo vệ quyền lợi của nhà vua, triều đình, giai cấp thống trị, khuyến khích sản xuất phát triển, bảo vệ quyền tư hữu tài sản. Điểm khác là ở chỗ : pháp luật thời Lê sơ (thông qua Bộ luật Hồng Đức) đầy đủ, hoàn chỉnh hơn và có một số điều luật bảo vệ quyền lợi cho nhân dân, phụ nữ.

– *Câu hỏi 4*, GV gợi ý cho HS thấy được điểm giống nhau về tình hình kinh tế ở thời Lê sơ và thời Lý – Trần là đều phát triển, có nhiều thành tựu (nhắc lại những kiến thức đã học ở các bài lịch sử thời kì này), còn điểm khác nhau là đến thời Lê sơ, tình hình kinh tế đã phát triển mạnh mẽ hơn.

– Với *câu hỏi 5*, GV cần giúp HS nêu được những điểm giống và khác nhau ở hai thời kì. Điểm giống nhau ở thời Lý – Trần và thời Lê sơ là đều có giai cấp thống trị và giai cấp bị trị với các tầng lớp : quý tộc, địa chủ tư hữu (ở các làng xã), nông dân các làng xã, nô tì. Điểm khác là ở thời Lý – Trần tầng lớp quý tộc vương hầu rất đông đảo, nắm mọi quyền lực, tầng lớp nông nô, nô tì chiếm số đông trong xã hội ; còn ở thời Lê sơ – tầng lớp nô tì đã giảm dần về số lượng và được giải phóng vào cuối thời Lê sơ ; tầng lớp địa chủ tư hữu rất phát triển.

– *Câu hỏi 6*, GV hướng dẫn HS nhắc lại một số thành tựu trên các lĩnh vực văn hoá, giáo dục, khoa học, nghệ thuật thời Lê sơ (đã học ở các bài trước). Điểm khác của thời Lê sơ so với thời Lý – Trần là Phật giáo không còn phát triển và không chiếm địa vị thống trị trên lĩnh vực tư tưởng như thời Lý – Trần. Thời Lê sơ, Nho giáo lại chiếm địa vị độc tôn, chi phối trên lĩnh vực văn hoá, tư tưởng. Tình hình giáo dục, văn học, khoa học thời Lê sơ cũng đạt được những thành tựu mới.